

Callicanes

Een nieuwe toekomst voor een verlaten grensovergang

Callicanes. Op een moment waarop in Europa de grenzen omwille van Covid-19 weer hermetisch dichtgingen, bleef deze grenspost tussen Frankrijk en België geopend voor grensarbeiders en internationaal vrachtverkeer. Een in onbruik geraakte ruimte, waar scheiden en ontmoeten historisch met elkaar verstrengeld zijn, maakt nu het voorwerp uit van een herbestemmingsonderzoek. Ontmoetingen tussen de 'nomadische' grensbewoners van verschillende gemeenschappen kregen er een belangrijke plaats. (KR)

←
Sfeerbeeld
ontwerp
rond punt
©Maat

BERN PARET [REGIOCOÖRDINATOR WESTHOEK, PROVINCIE WEST-VLAANDEREN] FRÉDÉRIC RASIER [MAAT-ONTWERPERS]

Wie vanuit Poperinge de Frans-Vlaanderenweg neemt, rijdt parallel met de Vleterbeek door een langgerekt stuk Hoppeland. Aan de horizon is de Catsberg zichtbaar. Even later rijdt je Noord-Frankrijk binnen. De luifel over de weg aan de grenspost in Callicanes oogt wat vreemd. Een merkwaardig zicht, vol contrasten: verlaten gebouwen, een uitvalsbasis van de Franse snelwegpolitie, een afgesloten parking, enkele logistieke bedrijven, een hotel, een restaurant, twee tankstations en enkele drukbezochte tabakshops, in verspreide orde en ogenschijnlijk zonder samenhang in de ruimte neergepoot. Daartussenin een soort niemandsland.

Callicanes is een plek waar de overheid zich teruggetrokken heeft - een omgeving zoals je die op wel meerdere plaatsen in Europa langs binnengrenzen kan terugvinden. Het leverde de locatie alvast een plaats op in het boek *Verdwijnend België* van Bart Vanacker en Reinout Bossuyt, naast 49 andere illustere en vergeten plekken.

Vóór het verdrag van Schengen zagen grensposten er heel anders uit en hadden ze nog een sterke iconische waarde. Douanecontroles en wachtrijen waren aanleiding om er even te stoppen, je vond er cafeetjes, restaurants en souvenirwinkels aan een overmaats publiek domein. Vandaag is de betekenis van de grens verengd en het gebruik van de plek daardoor ook sterk veranderd. Er spelen nieuwe dynamieken zoals het ruimtebeslag voor uitzonderlijk transport en de verkoop van goederen, waarvan de accijnzen per land verschillen. Logistieke bedrijven hebben het aanzicht van de grenspost daarenboven sterk gewijzigd. Het is belangrijk om de huidige betekenis van deze plekken te ontrafelen en er robuuste toekomstperspectieven voor te ontwikkelen.

Grensoverschrijdende samenwerking

Veel van de nieuwe uitdagingen waar we mee geconfronteerd worden hebben een bovenlokaal karakter. Denk aan het vrijwaren van open ruimte of aan droogte, mobiliteit en bereikbaarheid. Het is een hele opgave om die uitdagingen over de administratieve grenzen van gemeenten, regio's, provincies en gewesten heen op de gedeelde agenda van beleidsmakers te krijgen. Enkel op die manier kan een kader ontstaan om samen te werken aan een duurzame ontwikkeling van de ruimte. Het bundelen van middelen is daarbij essentieel om de daadkracht en actiegerichtheid te verhogen.

Zo ook in Callicanes, waar de Provincie West-Vlaanderen en de *Communauté de Communes Flandre Intérieure* (CCFI)

met de gemeenten Poperinge en Godewaersvelde de handen in elkaar slaan om de in onbruik geraakte grenspost nieuw leven in te blazen. Dat gebeurt vanuit een gemeenschappelijke bekommernis om de verloederde site te herwaarderen, maar ook vanuit het grensprogramma en het beleid daarrond, dat sterk verschilt per land.

Via het Interreg V project 'Partons 2.0' werd die samenwerking concreet gemaakt en begin 2017 werd Maat-Ontwerpers aangesteld om een visie te ontwikkelen voor de site. In diezelfde opdracht werd ook een luik rond bewonersparticipatie opgenomen en de kans geboden om in vijf verschillende kernen in landelijk gebied, zowel aan Franse als aan Belgische zijde, onderzoek te voeren naar kernversterking en dienstverlening.

Callicanes is een plek waar de overheid zich teruggetrokken heeft, zoals je die wel op meerdere plaatsen in Europa langs binnengrenzen kan terugvinden.

Ontwerpdriedaagse als methodiek

Zo kwam het dat tussen 4 en 6 september 2017 in de oude grensgebouwen van Callicanes een driedaagse workshop werd georganiseerd om samen te komen tot een voorstel op hoofdlijnen. De eerste dag werd de tijd genomen om de analyse af te toetsen bij de lokale bevolking en aan te scherpen met experts, lokale en regionale beleidsmakers. Vier belangrijke thema's kwamen naar voren: de grensconditie, de bedrijvigheid, het landschap en het lokale netwerk (historische dorpskernen, oude verbindingswegen en het kruispunt dat teruggaat op de kruising van twee Romeinse heirwegen). Op basis van die thema's werd ontwerpend onderzoek verricht in drie scenario's. De thema's en scenario's werden in een matrix samengebracht, waardoor verschillende hypothesen voor een verdere ontwikkeling van Callicanes inzichtelijk werden.

Op de derde dag werd een slotevenement georganiseerd met een presentatie voor de lokale bewoners, streekpolitici en alle betrokkenen, omkaderd door allerlei activiteiten zoals een markt met streekproducten, muziek en enkele interviews. Schrijfster Annelies Verbeke kwam praten over haar roman *Dertig dagen*, waarvoor ze de inspiratie haalde uit haar bezoeken aan